

"AKP'nin yükselişini sadece AKP ile açıklayamayız"

12 Haziran 2011 Milletvekili Genel Seçimlerinin yapıldığı pazar gününden bu yana seçim sonuçları üzerine konuşuyoruz. Bir siyasal partinin ilk defa üç kez art arda ve üstelik oyunu artırarak kazandığıbu seçimleri, sorularımızın çokluğu oranında daha da çok konuşacağız. AKP, ilk kez seçildiği 2 Kasım 2002'den bu yana ne yaptı da "İktidar yıpratır" genel kabulünü yıktı ve girdiği üçüncü seçimde yüzde 50 oy oranına ulaştı? İktidar olduğu dokuz yılda Türkiye'de bir "burjuva devrimi"ne mi yol açtı, sivil toplumun zaferini mi ilan etti? Yoksa başarısı, Türk siyasal kültürünün yakından tanıdığı pederşahlık geleneğini, dünyada yükselen yeni sağın ürünü "karizmatik lider" olgusuyla buluşturmasından mı ileri geliyor? Acaba asıl yanıt, hükümetin ekonomik icraatlarının başarısındamı?

Hilton İzmir Level 9 Restaurant'ta bu ayki konuklarımız üç siyaset bilimci: Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tanju Tosun ile aynı bölümden Araştırma Görevlisi Özgür Budak, İzmir Ekonomi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Bölümü

Öğretim Üyesi Doç. Dr. Filiz Başkan. Tosun, özellikle İzmir ve Ege Bölgesi'nin siyasal tercihleri, seçmen davranışı üzerine yaptığı çalışmalarla ulusal medyada da çokça yer alıyor. Siyasal Bilgiler eğitimini sosyoloji doktorası ile güçlendiren Budak, bize siyasetin sosyolojisi üzerine çok şey anlatıyor. Başkan'ın özel çalışma alanları olan milliyetçilik ve siyasal İslam ise tam da konjonktürü anlamaya uygun düşüyor.

"AKP'nin yükselişi hegemonik genişlemedir"

Seçim sonuçları ağırlıklı AKP'nin ekonomideki başarısına bağlandı. Bu başarıda en belirleyici olan neydi?

Filiz Başkan - Ekonomideki başarılarının önemli bir etken olduğunu düşünüyorum ama bu başarıyı tek bir faktörle açıklamak mümkün değil. Dünyada yaşanan krize rağmen Türkiye'nin etkilenmemiş olması, başanda ciddi bir neden. Bunun sosyolojik nedenleri de var. Ak Parti'nin söylemi çok farklı kişilere ulaşmak üzere oluşmuş durumda. Son dönemlerde aşırı milliyetçi bir söylem kullandı. Öylelikle MHP'nin tabanına da

seslenme yoluna gitti ve bunda da başarılı oldu. AKP bunu özellikle referandum sonuçlarından sonra düşünüyordu. MHP'nin çok güçlü olduğu yerlerde bile "Evet" oyu çıkmıştı. Bunun da 12 Eylül'le hesaplaşma söylemi nedeniyle olduğunu düşünüyorum.

Ama milliyetçi söylemin Güneydoğu'da oy kaybettirdiği yorumları var...

Filiz Başkan - Kaybetse bile BDP ile başa baş gittiklerini görüyoruz. Bazı şehirlerde, mesela Şanlıurfa'da yüzde 70'e yakın oy aldı. Oralarda 2007'ye göre oy kaybetti ama diğer partilerle karşılaştırınca başarılı diyebiliriz. Seçimlerden önce listeler açıklandığında o bölgeyi BDP'ye bıraktığı yönünde bir yorum vardı. Anayasa tartışmalarında BDP'nin desteğini almak amaç olabilir ama öbür taraftan da çok sert söylemler geliştirdi. Bir taraftan yoksullara imkânlar sağlıyorlar, yardımlar yapıyorlar ama bir taraftan da küreselleşmeye önem veren iş çevrelerinden de çok ciddi destek alıyorlar. Çok iyi bir reklam kampanyası yürüttüler.

Yüzde 50'yi getiren ne?

Özgür Budak - Biraz AKP'nin sosyolojisine bakmak lazım. Ulusalçı kanat daha

çok stratejilere, taktiklere, halkın cahilliğine, dağıtılan kömürlere bağlıyor sonucu. Liberal kanat ise AKP'nin heyula devlet karşısında sivil toplumu arkasına alarak burjuva devrimi yaptığını söylüyor ki sol entelijansiyada bu hâkimdi. Ben başka bir noktadan bakmak istiyorum. Bu konuda Berkeley'de verilmiş bir kitap var. Cihan Tuğal'ın "Pasif Devrim" kitabı. Tuğal Marksist literatürde anılan pasif devrim kuramını Sultanbeyli örneğinde bir monografi çalışmasıyla AKP'ye uyguluyor. AKP iktidara gelmeden önceki Sultanbeyli ile sonrası arasındaki değişimi açıklamaya çalışıyor. Şu görülüyor: 90'lardan beri İslami kesim siyasal talepler sunabildi fakat bunları devlet katına taşıyamadı. Refahiyol örneğinde gördüğümüz gibi... Bu da 28 Şubat sürecinde bu kesimi radikalleşti. Pasif devrimdeki üçlü şemayı düşünürsek; sivil toplum, siyasal toplum ve devlet katı. Bizde devlet katı çok kuvvetlidir. AKP bununla mücadele ederek sivil toplumu genişletti. Bu bazen devletle işbirliği yaparak oldu, bazen açıkça çatışarak oldu. O yüzden de tedrici olarak oyunu artırıyor. Ben AKP'nin yükselişini hegemonik genişleme olarak okuyorum. AKP'nin devlete bazen tehlikeli biçimde eklemenebildiğini görüyoruz. Elde bulunan devlet geleneğiyle bir sınıfsal çıkarın eklememesi, bir simbiyotik yaşamdır aslında pasif devrim. O yüzden de Tuğal, pasif devrim için "Burjuva devrimi değil" der. Türkiye'deki liberal solun fazla kolaycı bir yoldan bunu "sivil toplum devrimi" olarak görmesi bana tehlikeli geliyor.

"Dayanışma yeni bir orta sınıfın AKP ile temsil edilmesine yol açtı"

Filiz Başkan - Yüzde 50'yi ne getirdi, diye sordunuz. Tam da Özgür'ün söyledikleri, 2000'lerin başına kadar sistemden dışlanmış hisseden kesimlerin AKP ile birlikte sisteme dahil olması... Bu fiiliyatta böyle miydi, tartışılabilir ama hissiyat olarak belli kesimler kendini dışlanmış hissediyordu. Bir bürokratik elit var, onun dışında hep onların bariyeriyle karşılaşan bir grup vardı.

Tanju Tosun -Türkiye'deki ortalama hane büyüklüğüne beş diyelim. Neredeyse

her hanede en az bir kişi AKP'ye oy vermiş. O dört - beş kişinin ekonomik taleplerine, sunduğu hizmetlerle, projelerle az ya da çok yanıt veren AKP var. Sağlık hizmetlerinde kendisini biraz daha insani bir durumda görmesi, ders kitaplarının öğrencilere ücretsiz sunulması, o aile içinde esnaf olan babanın kendi sivil toplumunu ekonomik anlamda da inşa etmesi... Dayanışma doğudan batıya, kuzeyden güneye yeni bir orta sınıfın siyasetleşmesine ve AKP ile temsil edilmesine yol açıyor. Batıda esen küreselleşme, postmodernizm, dinsel kimliklerin kamusal alanda görünür olması da etkiledi. Dinin politik olarak AKP'de karşılık bulmasına yol açtı. Bu demek değildir ki, AKP dinci bir parti. Dünyadaki muhafazakârlaşma dalgası Türkiye'yi de vurdu. Toplumla temas etme anlamında bürokrasi çok önemli. AKP bu konuda da çok önemli yol aldı. Yerel yönetimlerdeki bürokrasi hem iş ve işçi bulma kurumu hem de hizmet kurumu şeklinde çalışıyor. Bir tarafta bürokratik kontrol, diğer tarafta yeni bir İslami alternatif ekonomik sınıf var. Biz İzmir'den baktığımızda anlayamayız bunu ama Konya'da, Gaziantep'te, Kayseri'de yüzde 70 - 80'lere çıkan AKP oyunu başka şekilde anlamak mümkün değil. Bu süreçte, "Ben bunu AKP'den daha iyi yapabilirim" diyen bir siyasal aygıt yok.

Ekonomik bir başarı var mı?

Tanju Tosun - Kişi başına düşen yurt içi hasılanın 10 yıl önceye göre artması benim açımdan, bir siyasi iktidarın ekonomik başarısı için ölçüt değil. Ben daha çok yaratılan gelirin toplum kesimleri arasında ne ölçüde adil bölüşüldüğüne bakmak durumundayım. Bu çok kötü durumda.

"İnsanlar zenginleşme fırsatı sunanın yanında yer alıyor"

Oy verenler de o insanlar...

Özgür Budak - 12 Eylül darbesinden sonra Türkiye'de toplum bir dönüşüm geçirdiğinde; kapalı, ithal ikameci, korumacı bir ekonomiden neoliberalizmin, küreselleşmenin ihtiyaçlarına daha açık bir ekonomiye geçildiğinde ülkede çok

büyük bir refleks vardı. 10 yıl içinde bu tip bir küresel ekonomiye entegrasyon, sermaye yoğunlaşmasıyla olmuştur. Bununla baş edebilir büyük sermayeler hayatta kaldı. Küçük burjuvazi büyük iflaslar yaşadı, köşe dönenler hariç. Fakat bu insanlar çok büyük oranda desteklediler Özal'lı yılları. İnsanlar ideolojik yapılanma içinde kendilerine zenginleşme fırsatı sunan bir politik projeye eklemiyor.

"Güçlünün yanında olursam ben de nemalanırım" diye mi düşünüyor?

Özgür Budak - Önlerindeki imkânlar zenginleşme olanağı veriyorsa bunun çok da fazla ideolojik tahlilini yapmıyorlar.

Tanju Tosun - Kendine göre bir rasyoneleştirme yapar iken makro ekonomik göstergeleri, ulusal ekonomi verilerini falan dikkate almıyor.

Yükselen yeni burjuvazide Anadolu'da bir tarafın kaybedenleri varken bir tarafın da kazananları oluşmaya başladı. Bir tarafta kültürel anlamda bir muhafazakârlaşma, dinsel kimliklerin görünür olması, diğer taraftan ekonomik olarak bu kesimlerle aralarında bir bağ kurması... Yani Anadolu fabrikalarında insanların iş bulması... Maaşlarında yüksek bir artış olmasa bile yüzde 10'ların üzerindeki işsizlik karşısında oran Anadolu'da daha düşük, büyük kentlerle kıyaslandığında. Bu kampanya sürecinde umut dağıttı. Pozitif kampanya geleceğe ilişkin beklenti yaratıyor. Bu beklenti negatif kampanyalar karşısında her zaman öne çıkıyor. Bir tarafta müthiş bir gelecek vaadi, umut, kalkınma, büyüme, zenginleşme; diğer tarafta CHP reklamlarında daha karanlık, daha gri tonlar, bir çukurun içinden çıkmaya çalışan... Türk insanı çukurun içinden çıkmak falan değil uçmak istiyor.

"Politikanın içi boşalınca yerini karizmatik liderler doldurdu"

Filiz Başkan - Son yıllarda kredi kullanma oranı inanılmaz artmış oranda. Ev alıyor insanlar, araba alıyorlar, değiştiriyorlar. Müthiş bir tüketim çılgınlığı var. Bunları belirli bir gelir düzeyine sahip

olanlar yapıyor. Olmayanlara da AKP şunu yapıyor: Okullarda öğrencilere kitap dağıtıyor, sağlık hizmetlerinden daha fazla yararlanmaları için önlemler alıyor, engellilere ek maaş veriyor, çiftçilere inek dağıtıyor, ramazanda gıda yardımı yapıyor, kış aylarında kömür yardımı yapıyor...

Bir de Tayyip Erdoğan faktörü var. Çok güçlü bir lider, hitabeti çok güçlü ve karizmatik. Masaya yumruğunu vuruyor, verdiği sözün arkasında duruyor.

Özgür Budak - Tayyip Erdoğan çok iyi polemik yapan biri. Fakat ben, karizmatik lider etrafında kurulu tavrın Erdoğan'a özgü olduğunu düşünmüyorum. '80'li yıllarda Thatcher ile başlayan yeni sağ akımın bir sonucu oldu. Devletin mümkün olduğu kadar küçültülmesi, piyasanın teknik ihtiyaçlarına cevap verir hale indirilmesi... Bunun dışında batıda da Türkiye'de de politika denilen alanın içi boşaltılmaya başlandı. Politika hizmet için yapılan bir şey. Aslında politikanın ihtiyacı, toplumsal güçler arasında diyalog ve çatışmanın olanağını yaratmaktadır.

Tanju Tosun - Hizmet eşittir proje!

Özgür Budak -Aynen! Siyasetlessi siyaset. Bunun liderlik açısından sonucu şu oldu: Politikanın içi boşaldıkça partilerin içi boşalmaya başladı. Siyaset yapamaz hale gelmeye başladılar. Toplumla siyasal olan arasında oluşan vakum karizmatik liderlerle doldurulmaya başlandı. Berlusconi, Putin, Sarkozy, bunların hepsi kavgacı, gerektiğinde masaya yumruğunu vuran insanlardır. Tayyip Erdoğan'ın da bu role çok uygun bir karakter olduğunu düşünüyorum. Bu siyasal konseptte Willy Brand yetişmez, Olof Palme yetişmez...

Tanju Tosun- Türkiye'deki siyasal kültürde pederşahi lidere, patrimonial yapı içinde atfedilen önem var. 1980'lerde toplumun canına okuyan Kenan Evren de öyle değil miydi?

"AKP'ye oy verenler özgürlüklere ne olduğuyula ilgilenmiyor"

Özgür Budak -Baştaki soruya gelmek lazım. AKP'nin yükselişini sadece AKP ile açıklayamayız. AKP'nin yaptığının derin-

leşen bir dönüşüm krizi yarattığını söylersek bu kriz yeni bir siyasal açılıma kapı aralıyor. AKP'ye karşı böyle bir siyasal imkânı kullanacak alternatif çıkmadığı için oylar çok yükseliyor.

Tanju Tosun - CHP'yi değerlendirirken bir CHP içi, bir de CHP dışı nedenler var. AKP dışı nedenler CHP içi nedenler gibi bir şey aslında. Onun yerine ikame edilecek bir parti yapısı, bir lider olmayınca ister istemez bu alan dolduruluyor.

"Masaya yumruğunu vuran karizmatik lider"e özgürlüklerin kısıtlanması açısından bakınca, toplumdaki yansımalarında ne görüyoruz? Toplumu bu konular ilgilendirmiyor mu?

Filiz Başkan - AKP'ye oy verenler çok da ilgilenmiyorlar, gazetecilere, özgürlüklere ne olduğuyula. Onlar daha prag-

matik açıdan bakıyorlar. Belli bir kesimi de ilgilendiriyor ki onun karşısında yüzde 50 var. AKP'nin özgürlüklerden, demokrasiden ne anladığı da aslında tartışmalı. Sadece kendi çizdiği sınırlar içerisinde bir demokrasiden bahsediyor. Başka kesimler için de o demokrasiyi istiyor mu istemiyor mu, onu kanıtlamış değil AKP. Balkon konuşmasında, "Diğer kesimleri de kucaklayacağız, herkesin yaşam biçimine saygı duyacağız" dedi. Bunu daha önce de dedi ama öyle olmadığını gördük. Bu kucaklama meselesi de sorunlu bir şey. Onların yanında olursan evet ama onların dışında olursan cezalandırılıyorsun.

Tanju Tosun -Erbakan'cı dilde bu nasıl ifade ediliyordu? "Toplumun yüzde bilmem kaç Refah'lı, geriye kalanı da Re-

fah'lı olmayı bekliyor." Farklı olanı da bir gün kendi içine alıp eritmek. "Herkes AKP Parti'li olsun." Türkiye'de işsizlik bitecekse, özgürlüklerle ilgili sorun olmayacaksa herkes herhalde sıraya girecek. Tayyip Erdoğan ve ekibi tarafından aşığıya verilen özgürlük anlayışı, dışarıda kalan yüzde 50 olmasa bile yüzde 20-30'un özgürlük anlayışından bayağı farklı. Farklılık gazetecilerin karşı karşıya kaldığı muameleye bakışta, geliştirilen reflekste ortaya çıkıyor: "Benim yolum doğrudur ve tek doğru yol budur. Türkiye'ye yeni bir anayasa lazımsa bizim özgürlük anlayışımızın içindeki anayasa olacaktır."

Özgür Budak -Jakoben bir modernleşme geleneğimiz olduğu için "demokrasi uzakta bir yer". Demokrasi, varılacak hedef değil, bugün yaşanan bir şey. Bugün kurmuyorsak ilerideki hedef hiçbir zaman olmayacak. AKP de aynı politik kültürden geliyor. Sağdan olsun, soldan olsun; "Halk hazır değil". "Muasır medeniyet seviyesine" gitmek için askeri darbe yapıldı bu ülkede. Refahyol döneminde arabaların arkasında "Atam izindeyiz!" ve "Huzur İslam'da" yazılan vardı. Her iki kesim de aynı otoriter politik havayı soluyor.

"Blok, Kürt siyasetiyle sosyalist entelektüel geleneğin buluşması anlamına geliyor"

'70'lerde Türk solunun içinde bulunduğu sorunlara bakarsak; varoşlarda yaşayan, kasabadan kente gelmiş fakat kuvvetli bir refah devleti altyapısı olmadığı için topluma entegre olamayan muhafazakâr kesimle sol üzerinden dil kurabilmek. Bir de Kürt meselesi. Türk solu bu ikisiyle bağ kuramadı o zamanlar. Hâlâ kuramıyor. Bu yüzden esas üzerinde durulması gereken, Emek, Demokrasi ve Özgürlük blokunun aldığı yüksek oy. Türkiye'de '80'lerden sonra otoriter devlet modeliyle yeni sağ hegemonik yapı arasında kurulan simbiyotik ilişkinin en önemli alternatifi, Kürt sorunu oldu. CHP büyük oranda bürokratik yapıya yanaşmış durumdaydı. '70'lerle beraber devletin sıkıyönetim uygulamalarının en çok vurduğu kesim sol olduğu için '80'lerin

ortasına gelindiğinde Kürt siyaseti içinde farklı birtakım kavramlar seslendirecek entelektüel kalmadı. Kürt siyasal hareketi lümpen, köylü bir tabana oturdu. Türk sosyalizmi de mesafe koydukça, ulusal-laştıkça arada bir açıklık oldu. Bu seçimde şöyle bir şey görüyorum; uzun zamandan sonra ilk defa Kürt siyasetiyle sosyalist entelektüel birikim bir araya geldi. Blok benim için onu ifade ediyor.

Kendi tıkanıklığını bir yerde aştı mı?

Özgür Budak - Kürt siyaseti kendi tıkanıklığını aşmaya çalışıyor. Son zamanlarda yeni bir çatı parti kurulmaya çalışılıyor. CHP'nin bir alternatif olmayacağı çok belli. Ya '80 öncesi bürokratik geleceğe yaslanıyor ya da yeni sağın kurduğu karizmatik lider dilini kullanıyor ki senden daha iyisini kullanan var. O yüzden sosyalist gelenek ile Kürt siyaseti arasında kurulan bu yeni ilişki çok önemli.

Filiz Başkan - Tutar mı acaba? Ben çok şüpheli baktım.

Özgür Budak - Tabii garanti edemeyiz ama şunu söylemek lazım. Türkiye'de geçtiğimiz 20 yıl içinde proleterleşmenin çok büyük bir kısmı Kürtler arasında gerçekleşti. Gecekondu rantı da kalmadı, oralar Kürt gettoları haline geldi. Kürt solunun kendine bağlantı kurabileceği ciddi bir kitlesel taban var.

Tanju Tosun - Ama "Bizim proleterleşme öykümüzü bu blok dillendiriyor, ondan dolayı biz buradayız" diyen bir şey de yok. Etnik Kürt milliyetçiliği üzerinden inşa edilen blok var. Bu bloğun da açılıma ihtiyacı var.

"Kürt hareketinin lümpenleşmesi Kürtlerin kabahati değil"

Özgür Budak -Türkiye'deki sol açısından düşünüldüğünde ilham verici bir şey olduğunu düşünüyorum. Aslında Kürt hareketinin lümpen köylü bir toplumsal harekete oturmasında Kürtlerin de kabahati olduğunu düşünmüyorum. Sol, sosyalist kökenli, lümpen köylü bir temele oturmayan bir Kürt entelijansiyesi da vardı Türkiye'de. Bunların hepsi 12 Mart ve 12 Eylül'ün yarattığı korkunç baskı altında ya öldürüldü ya kayboldu

ya da yurt dışına kaçtı. Ortaya çıkan boşluktan bildiğimiz gibi PKK doğdu, tabanıyla beraber. 40 - 50 yıllık birikimden gelmiş sosyalist entelektüel kadroyla Kürt siyasetinin birleşimi başarılı olursa azımsanmayacak bir başarı olur.

Filiz Başkan - Şundan endişeliyim ben. MHP ne kadar dışlayıcıysa BDP de o kadar dışlayıcı. Sadece belli bir toplumsal kesimi temsil eden kimlik siyaseti yapıyor. Radikal söylemleri de aslında ona bağlı çünkü var olma nedeni o zaten. O sorun kalktığı zaman ya da daha radikal bir söylemi geliştirmediği zaman farkı da ortadan kalkacak ya da en azından marjinalleşecek.

Özgür Budak - Ben pek böyle düşünmüyorum. Kürt siyasetinin kaybetmesinin temel diyalektiğinin Türk milliyetçiliğinin radikalliği olduğunu düşünüyorum.

rum. BDP içinde son zamanlardaki nispeten özgürlük ortamında yurt dışından gelen, Kürt siyasetine etki eden entelektüeller de var. İyimser olmak istiyorum. Daha önce de bir çatı partisi kurma çalışmaları vardı, başarısız oldu. Bu sefer belki... CHP'den bir şey çıkmıyor, CHP'yi bir sol parti olarak göremiyorum.

"CHP yürüme bandında idi, merdiven çıkmaya başladı"

Son söylemleri de umut vermiyor mu?

Özgür Budak - Tamamen popülist, karizmatik lider üzerinden kurulan siyasete devam etmek. Yeni sağın derin sosyal güvenlik, sosyal entegrasyon sorunları çıkardığını, yoksulluğu, işsizliği artırdığını düşünüyorsanız o zaman bu kesim-

lere bunu gösterecek projelere ve yeni bir siyasal dile ihtiyacınız var. Ben bu dili göremiyorum CHP'de.

Filiz Başkan - Ama haksızlık etmemek gerekiyor. Çok uzun bir süre yoktu önlerinde, seçimlere hazırlanmak için. Belli bir ekip topladı Kılıçdaroğlu, raporlar hazırlandı, bir söylem geliştirilmeye çalışıldı. Herkese hitap etmeye çalışırken edemedi. Ama öte yandan da şans verilmesi lazım.

Tanju Tosun -Baykal döneminde yürüme bandında siyaset yapmayı alışkanlık haline getiren CHP, bugün merdiven çıkıyor. Baykal'a kıyasla sola yerleşmeyi en azından dert edinmiş, onu namus olarak gören bir tarafı var. Hiçbir zaman sosyalist olmayacaktır CHP.

Filiz Başkan - Bu seçimlerde ilk defa projelerle çıktı CHP ortaya. AKP zaten

bunları yürütüyor. İnsanlar bir hayale oy vermektense zaten elde ettiği kazanımlara oy vermeyi tercih ediyorlar.

"AKP İzmir'de sahile inememiş, kırsalda DP-DYP'nin oylarını kendine çekmiş"

İzmir'deki sonucu nasıl değerlendiriyorsunuz? AKP'nin yükselişi, CHP'nin düşüşü mü söz konusu?

Tanju Tosun - İlçe bazında rakamlara kabaca göz attık. Ortaya çıkan net sonuç, iddialı. AKP 2007 seçimlerinde çekemediği, DYP'de temsil edilen sağ oyların tümünü çekmeyi başarmış. AKP kentsel alanlarla kıyaslandığında, İzmir'in kırsalında daha fazla oy almış. Kent merkezinde ciddi anlamda büyüyen bir AKP

yok. 2007 seçimleri ile 2011 seçimlerini karşılaştırdığımızda DYP'nin, DP'nin hem kent merkezinde hem kırsalda 6.5 ve 6.9 puan oy kaybına uğradığını görüyoruz. AKP kırsalda yaklaşık olarak 12 - 13 puan oyunu artırmış, 9 puan da kentte artırmış. Daha mikro düzeyde bir analiz yapıldığında AKP'nin kendi sosyolojik dokusuna uygun olarak kent çeperlerindeki mahallelerde oylarını artırdığı ve bu seçmenin 2007'de DYP'ye oy verdiği görülüyor. 2009'da hem il genel meclisinde hem büyükşehir belediye başkanlığında CHP'ye oy veren DYP çizgisindeki seçmen, bu seçimde AKP'ye gitmiş. Yani AKP İzmir'de sahile inememiş. AKP İzmir'de sahile kolay kolay inemez. CHP'nin oylarını çalamamış ve çalamaz. Çünkü İzmir'de kentsel alandaki seçmen oranı yüzde 80'e yakın. İzmir'de CHP'nin 170-175 bin oy fazlası var. İzmir'de sahile kıyısı olan 14 ilçe var. 14 ilçede CHP, AKP'den 220 bin fazla oy almış. Sahile kıyısı olan bir ilçede AKP birinci parti. Birinci olduğu 11 ilçede AKP'nin CHP'ye oy farkı 55 bin. 170-175 binden 55 bini çıkardığımızda 120 bin kalıyor. Bu 120 bin oy da nereden gelmiş, üç ilçeden gelmiş: Konak, Karşıyaka, Narlıdere. Oralardaki seçmen yapısını analiz ettiğimizde zaten CHP'nin klasik doğal tabanının çok büyük kısmı, kıyılarda yerleşik, daha batıcı. Hayat tarzı nedeniyle "endişeli modern" denilen kitleden beklediği desteği alamayan bir AKP var. MHP'nin hem kırsal hem kentsel alanda iki buçuk puan kadar bir oy farkı var.

"AKP'nin İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığını kazanması çok güç"

Yani "hayat tarzı endişesi" hala var?

Tanju Tosun - Hayır, değil. O direnç zayıflamış olabilir ama hâlâ endişe duyan bir seçmen var. İzmir'in çoğu ilçesinde oy kaybederken CHP, Karşıyaka'da beş buçuk puan kadar oyunu artırıyor. Sahildeki ilçelerde ciddi anlamda fark atıyor AKP'ye. Kırsal alanda AKP'nin CHP'ye oy fazlası yaklaşık dörtte bir. Çevrede DP seçmenini hizmet, proje vadiyle cezbedebilen bir AKP var. Kentsel alanlarda bunu başaramıyor. Çünkü İz-

mir kentsel alanında, "Dünya görüşüme en yakın parti olduğu için o partiye veriyorum" diyen yüzde 40'lık bir seçmen var. İzmir kırsal alanında 1983'ten 2011'e ortalama her 100 seçmenden 25'i parti değiştiriyor. İzmir'de merkez sağdaki partilere oy veren seçmen daha az parti değiştiriyor. İşte aradaki makasın kapanması İzmir'de bunun bir sonucudur.

AKP ile CHP'nin birinci olduğu ya da oylarını artırdığı ilçelere bakılsa; gelişmiş ilçelerde CHP, daha az gelişmiş ilçelerde AKP. Şartlar değişmediği ve AKP kentsel alanlarda vaat ettiği projeleri hayata geçirdiği taktirde, önümüzdeki yerel seçimde İzmir'de CHP'nin ilçe bazında kaybedebileceği bir sürü belediye var ama büyükşehir belediye başkanlığını kazanması çok güç.

Özgür Budak -Bir seçim önce MHP'ye vermiş, bir seçim sonra CHP'ye oy veriyor. MHP'nin iktidarını yaşam tarzına tehdit olarak algılamıyor bu kitle, AKP'yi algılıyor. Yıllar önce Korkut Boratav hocanın küçük burjuva radikalizmi dediği bir kavram vardı. Küçük burjuva neden

İzmir bana ikisinin karışımı gibi geliyor. Küçük burjuva radikalizmi var içinde, modernite söylemi olarak yansıyor. Ama modernitenin kadın hakları, eşcinsel hakları, etnik haklar alanlarına girdiğiniz zaman İzmirlilerin inanılmaz otoriter tepki verdiğini görüyorsunuz. Otoriter modernleşme modeline eklenmiş bir kent, İzmir. Hiç de öyle solun kalesi bir kent değil. Uzun yıllar '80'lerde yeni sağ belediyeciliği destekledi.

Tanju Tosun -Sınıfsal arka planı yok saymak değil ama onu veri olarak anlamaya çalışmak tek başına yeterli olmayaabilir. Nuri Bilgin 2009 yerel seçimlerinden sonra İzmir ile ilgili yazdığı makalede sosyal temsillerden bahsediyor. MHP ile CHP arasındaki oy hareketliliğinin yüksek olması, bir tarafta katı ulusalcı olması, bir tarafta kendini sosyal demokrat tanımlaması... Sosyolojik ve kültürel gettolarda insanlar kendisi gibi yaşayan, kendisi gibi düşünenlerle bir arada olarak bir anlam cemaati, bir sosyal temsil, semantik evren oluşturuyor, diyor. İzmir'de CHP'liler ile AKP'ye oy verenlerin bir arada yaşamalarına rağmen ayrı dün-

radikaldir? Çünkü kırılığandır. Yükselme ihtiyaçları vardır ama aynı zamanda aşağı düşme ihtimalleri çok yüksektir. Bu gruplar genellikle istikrarsız dönemlerde, değişim dönemlerinde otoriter tepki verirler. Bir de yükselmeyen, diğerleri tarafından bir aşağı lige düşürülme tehdidi olan şehirler de aynı tepkiyi verirler.

yaların insanları olmaları, değer temelli farklılaşmalarından kaynaklanıyor. Psikososyal mesafeleri var bu anlam cemaatlerinin. Bunlar çok da bir araya gelmiyorlar. Bunun kırılması gerekiyor. Farklılıklarımızla bir arada yaşamamızın bizi daha da yükseltmesi adına bu gerekli.